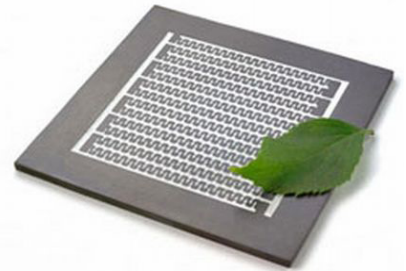

ห้องปฏิบัติการแสงสยาม

สถาบันวิจัยแสงซินโครตรอน (องค์การมหาชน)

ผลของการเติมธาตุโลหะรีเนียม ต่อประสิทธิภาพในการเร่งปฏิกิริยา ของตัวเร่งปฏิกิริยา Co/CeO_2

กลุ่มนักเคมีจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นใช้แสงซินโครตรอนในเทคนิคการวัดการดูดกลืนรังสีเอกซ์ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพของตัวเร่งปฏิกิริยาที่ใช้ในเซลล์เชื้อเพลิง โดยกลุ่มวิจัยพบว่า การเติมโลหะรีเนียมนั้นช่วยทำให้ความสามารถในการเร่งปฏิกิริยาของตัวเร่งปฏิกิริยาแบบโลหะเดี่ยว Co/CeO_2 เพิ่มขึ้น และสามารถอธิบายถึงกลไกของการปรับปรุงประสิทธิภาพนี้ได้ นับเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างในการใช้แสงซินโครตรอนสำหรับงานค้นคว้าวิจัยด้านพลังงานทางเลือกสำหรับอนาคต

ปฏิกิริยา Water gas shift เป็นปฏิกิริยาหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการเปลี่ยนน้ำเป็นแก๊สไฮโดรเจน (H_2) บริสุทธิ์ สำหรับเซลล์เชื้อเพลิง (Fuel cell) เนื่องจากกระบวนการผลิตแก๊สไฮโดรเจนนั้นมีคาร์บอนมอนอกไซด์ (CO) ปะปนมาด้วย ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพของเซลล์เชื้อเพลิง รายงานการวิจัยหลายชิ้นนำเสนอเกี่ยวกับการเพิ่มความสามารถในการเร่งปฏิกิริยาของตัวเร่งปฏิกิริยาเมื่อมีการเติมโลหะแบบโลหะคู่ และในบรรดาโลหะชนิดที่สองที่เติมลงไปเป็นโลหะคู่ นั้น รีเนียม (Rhenium; Re) เป็นโลหะที่น่าสนใจมากที่สุด เนื่องจากมีงานวิจัยหลายชิ้นรายงานว่า การเติมรีเนียมลงบนตัวเร่งปฏิกิริยาแบบโลหะเดียวนั้น ช่วยเพิ่มความสามารถในการเร่งปฏิกิริยาสูงขึ้น ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้จึงทำการศึกษาลักษณะของรีเนียมในการช่วยทำให้ความสามารถในการเร่งปฏิกิริยาของตัวเร่งปฏิกิริยาแบบโลหะเดี่ยว Co/CeO_2 เพิ่มขึ้น โดยใช้เทคนิคการดูดกลืนรังสีเอกซ์ (X-ray Absorption Spec-

troscopy หรือ XAS) ในการศึกษา

จากการศึกษาตัวเร่งปฏิกิริยาแบบโลหะคู่ Re-Co/CeO_2 สำหรับปฏิกิริยา Water gas shift พบว่ามีอัตราเร็วในการเกิดปฏิกิริยาสูงกว่าตัวเร่งปฏิกิริยาแบบโลหะเดี่ยว Co/CeO_2 เนื่องจากรีเนียมนั้นมีบทบาทในการช่วยเร่งปฏิกิริยา กล่าวคือรีเนียมช่วยให้การรีดักชันของอะตอมซีเรียม (Cerium; Ce) จาก Ce^{4+} เป็น Ce^{3+} ได้มากขึ้น ทำให้เกิดช่องว่างของออกซิเจน ในขณะเดียวกันรีเนียมจะดึงอิเล็กตรอนบางส่วนจากโคบอลต์ จึงทำให้ให้อิเล็กตรอนในชั้นพลังงาน d (d-electron) ของโคบอลต์ที่จะให้กลับไปยัง p^* orbital ของคาร์บอนมอนอกไซด์ลดลง และทำให้พันธะระหว่างอะตอมโคบอลต์และคาร์บอนมอนอกไซด์ (Co-CO) อ่อนลง และผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นสามารถหลุดออกจากพื้นผิวได้ง่าย

ผลของงานวิจัยชิ้นนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาเซลล์เชื้อเพลิงให้ดีขึ้นในอนาคต

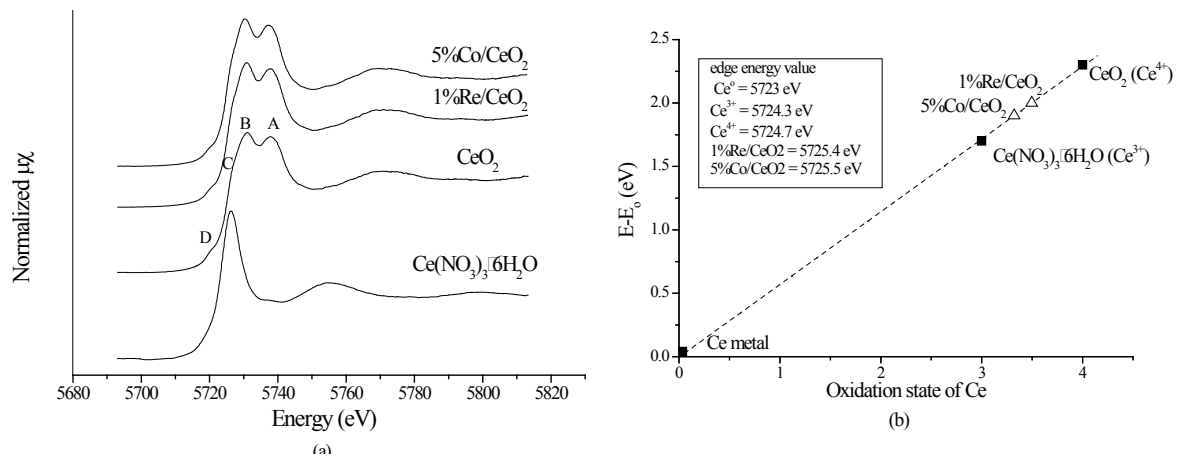

งานวิจัยด้านพลังงาน

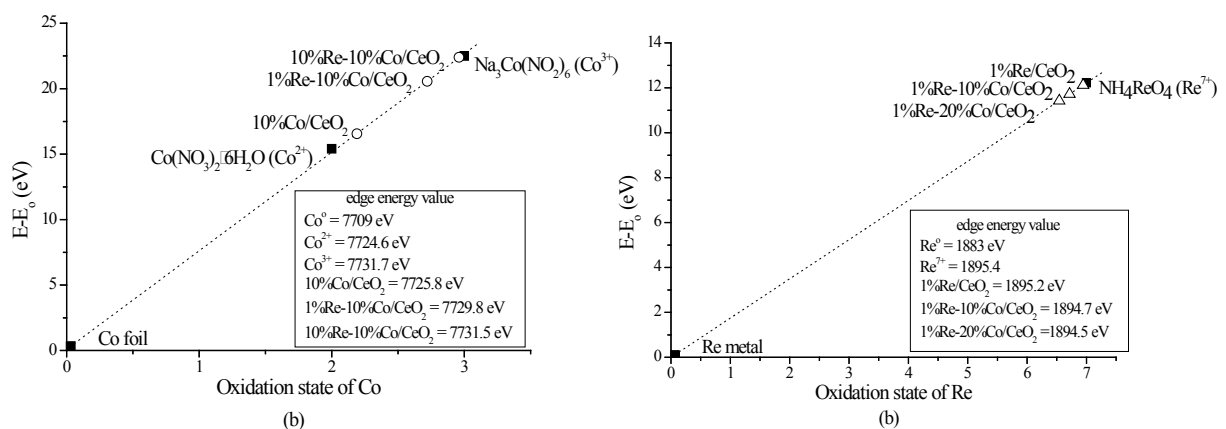

ห้องปฏิบัติการแสงสยาม

สถาบันวิจัยแสงซินโครตรอน (องค์การมหาชน)

รูปที่ 1 (a) แสดงสเปกตรัม XANES ของ Ce L3 absorption edge ของโลหะซีเรียม (Ce^0), $\text{Ce}(\text{NO}_3)_3 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ (Ce^{3+}), CeO_2 (Ce^{4+}), 1%Re/ CeO_2 และ 5%Co/ CeO_2 (b) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าผลต่างของขอบการดูดกลืนของสารประกอบซีเรียมและเลขออกซิเดชัน ซีเรียมที่พบคือ Ce^0 , $\text{Ce}(\text{NO}_3)_3 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ (Ce^{3+}) และ CeO_2 (Ce^{4+}) สามเหลี่ยมเปิด คือ 1%Re/ CeO_2 และ 5%Co/ CeO_2

รูปที่ 2 (a) แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ค่าผลต่างของขอบการดูดกลืนของสารประกอบโคบอลต์และเลขออกซิเดชัน ซีเรียมที่พบคือ Co^0 , Co^{2+} , Co^{3+} วงกลมเปิด คือ 10%Co/ CeO_2 และ 10%Re-10%Co/ CeO_2 (b) แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ค่าผลต่างของขอบการดูดกลืนของสารประกอบรีเนียมและเลขออกซิเดชัน ซีเรียมที่พบคือ Re powder (Re^0) และ NH_4ReO_4 (Re^{7+}) สามเหลี่ยมเปิด คือ 1%Re/ CeO_2 , 1%Re-10%Co/ CeO_2 และ 1%Re-20%Co/ CeO_2

นางสาวกิงแก้ว ฉายากุล, รศ. ดร. สุนันtha เฮงรสมี และ ผศ. ดร. ทิพาภรณ์ ศรีธัญรัตน์

ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

Kingkaew Chayakul, Tipaporn Srithanratana, Sunantha Hengrasmee, Journal of Molecular Catalysis A: Chemical **340**, 39-47 (2011).